

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
Факультет _____ економіки та менеджменту
назва факультету
Кафедра _____ економіки та фінансів
назва кафедри

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету

Ціх Г.В.

«29» серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«**Страхування**»

назва дисципліни

Галузь знань _____ 07 "Управління та адміністрування" _____
(шифр і назва галузі знань)

Рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____
(назва)

Спеціальність _____ 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок _____
(назва)

Освітня програма _____ Фінанси, банківська справа та страхування _____
(шифр і назва)

Спеціалізація _____ _____
(назва)

Вид дисципліни _____ обов'язкова _____
(обов'язкова / вибіркова)

Робоча програма з навчальної дисципліни «Страховання» для студентів факультету економіки та менеджменту

Розробник:

к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансів

Наталія ТИМОШИК

Робоча програма розглянута та схвалена на засіданні кафедри економіки та фінансів

Протокол від «29» серпня 2025 року № 1
Завідувач кафедри

Андрій КРУПКА

Робоча програма розглянута та схвалена науково-методичною комісією факультету економіки та менеджменту

Протокол від «29» серпня 2025 р. № 1
Секретар науково-методичної комісії

Оксана ПОТІХА

Робоча програма погоджена:

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

Завідувач випускової кафедри ЕФ

Андрій КРУПКА

Гарант освітньої програми

Андрій КРУПКА

1. Структура навчальної дисципліни

Показник	Всього годин	
	Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Кількість кредитів/годин	5,5 /165	5,5 / 165
Аудиторні заняття, год.	64	12
Самостійна робота, год.	101	153
Аудиторні заняття:		
- лекції, год.	32	8
- лабораторні заняття, год.	–	–
- практичні заняття, год.	32	4
- семінарські заняття, год.	–	–
Самостійна робота:		
підготовка до лабораторних (практичних семінарських) занять	40	40
опрацювання окремих розділів програми, які не виносяться на лекції	31	83
виконання контрольних завдання	–	–
виконання індивідуальних завдань	–	–
виконання курсових проектів (робіт)	–	–
підготовка та складання заліків, екзаменів, контрольних робіт, рефератів, есе, тестування	30	30
Екзамен		

Частка годин самостійної роботи студента:
денна форма навчання – 61%;
заочна (дистанційна) форма навчання – 93%.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Мета вивчення навчальної дисципліни «Страховання»

Програма та тематичний план дисципліни орієнтовані на глибоке і ґрунтовне засвоєння студентами основ страхування та функціонування суб'єктів страхового ринку. Ця дисципліна відноситься до загальноекономічних наук, які формують фаховий світогляд майбутнім економістів. Курс «Страховання» охоплює методологічні основи функціонування страхового ринку та його суб'єктів, системи відповідальності страхових компаній, надання основних видів страхування та основи фінансів страхових компаній. Курс сприятиме формуванню висококваліфікованих фахівців у галузі управління та менеджменту.

2.2. Завдання навчальної дисципліни

За результатами вивчення дисципліни «Страховання» студент повинен продемонструвати такі результати навчання:

ПР 01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.

ПР 04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування.

ПР 05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

ПР 07. Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПР 08. Застосовувати спеціалізовані інформаційні системи, сучасні фінансові технології та програмні продукти.

ПР 13. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів.

Вивчення навчальної дисципліни «Страхування» передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей:

інтегральної компетентності:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі фінансів, банківської справи та страхування в ході професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування у професійній діяльності окремих методів і положень фінансової науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності.

загальних компетентностей:

ЗК 9. Здатність бути критичним і самокритичним.

спеціальних (фахових) компетентностей:

СК 1. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.

СК 3. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

СК 5. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку.

СК 6. Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та обробки даних у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК 10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.

3. Опис навчальної дисципліни

3.1. Лекційні заняття

№ з/п	Тема та короткий зміст	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	Тема 1. Сутність, принципи і роль страхування. Історія розвитку страхування в світі та в Україні. Економічна сутність страхування. Категорія страхового захисту. Комерційне і соціальне страхування. Поняття страхового фонду. Організаційні форми страхового фонду: централізований страховий фонд; фонди самострахування; фонди страховиків. Соціально-економічна природа страхового фонду і принципи його формування. Категорія страхування: зв'язок страхування з розвитком міжринкових відносин. Місце страхування у фінансовій системі суспільства. Страхування як система перерозподільчих відносин по відшкодуванню збитків. Функції страхування.	2	0,5
2	Тема 2. Класифікація страхування. Поняття класифікації, її наукове та практичне значення. Комерційне та соціальне страхування. Форми проведення страхування. Системи страхування. Франшиза	2	0,5
3	Тема 3. Страхові ризики та їх оцінювання. Сутність ризику. Класифікація ризиків. Оцінка ризиків та управління ними. Сутність комерційного ризику. Добровільне страхування ризику втрати прибутку. Страхування валютних ризиків. Страхування біржових ризиків. Хеджування як засіб запобігання цінних ризиків	2	0,5
4.	Тема 4. Страховий ринок. Загальна характеристика страхового ринку. Суб'єкти страхового ринку. Товариства взаємного страхування. Інститут аварійного комісара. Об'єднання страховиків. Страховий ринок України.	2	0,5
5.	Тема 5. Страхова організація. Фінансово-господарська діяльність страхової організації. Фінансова структура страхової компанії (організації). CRM-системи в управлінні страховою діяльністю (на прикладі Bitrix24)	2	0,5
6.	Тема 6. Державне регулювання страхової діяльності. Державний нагляд за страховою діяльністю, його необхідність і функції. Права органів нагляду у відношенні страхових компаній. Форми припинення монополістичної діяльності і несумлінної конкуренції на страховому ринку. Державне регулювання страхової діяльності за кордоном. Вплив регуляторної політики на стабільність страхового ринку. Міжнародні підходи до забезпечення фінансової безпеки страхових компаній.	2	0,5
7.	Тема 7. Особисте страхування. Особисте страхування, його сутність, призначення і види. Страхування життя, страхування від нещасливих випадків, медичне страхування. Страхування життя, його економічне і соціальне значення. Сполучення функцій страхування ризиків і функції накопичення капіталу. Принципи визначення страхової суми і страхового тарифу. Види страхування життя: страхування життя на випадок смерті; страхування на дожиття; змішане страхування життя. Об'єкти страхової відповідальності. Винятки із страхового захисту. Умови виплати страхової суми. Страхування за участю в прибутку страхової компанії. Особливості страхування життя в	4	0,5

	європейських країнах. Форми реалізації накопичувальних функцій страхування життя. Аннуїтети. Рентне страхування. Ритуальне страхування. Пенсійне страхування. Недержавні пенсійні фонди.		
8.	Тема 8. Майнове страхування. Принцип відшкодування збитку, оцінка страхової суми. Повне і пропорційне страхування. Поняття подвійного страхування і його наслідки. Власна участь страхувальника в збитку. Форма відшкодування збитку. Правила страхування домашнього майна. Вогневе страхування. Страхове покриття і виняток із страхового захисту. Комплексні поліси страхування особистого майна. Страхування від крадіжок. Особливості страхування майна юридичних осіб. Об'єм страхової відповідальності. Винятки зі страхового захисту. Поняття основного і додаткового договору страхування майна. Паketні поліси майнового страхування. Страхування фінансових ризиків. Страхування від перерв у виробництві. Оцінка майна, що страхується і визначення страхової суми. Можливості врахування чиннику інфляції в договорах страхування майна. Правила врегулювання збитку і виплати страхового відшкодування в майновому страхуванні. Страхування технічних ризиків.	4	0,5
9.	Тема 9. Страхування відповідальності. Поняття цивільної відповідальності. Соціально-економічна сутність страхування загальногромадянської відповідальності. Страхування відповідальності юридичних і фізичних осіб. Страхування відповідальності в сфері приватного життя. Комплексні страхові поліси глави сім'ї. Основні види страхування цивільної відповідальності. Обов'язкове страхування цивільної відповідальності. Страхування договірної відповідальності. Страхування цивільної відповідальності роботодавця. Професійна відповідальність і необхідність її страхування. Страхування відповідальності за якість виробленої продукції. Екологічне страхування, страхування відповідальності підприємств - джерел підвищеної небезпеки. Страхування автогромадянської відповідальності	2	1
10.	Тема 10. Перестраховання і співстраховання. Сутність перестраховання, його роль у забезпеченні гарантій страхового захисту. Співстраховання. Основні терміни перестраховання. Основні методи перестраховання: факультативне й облігаторне. Види перестраховання. Пропорційне перестраховання і відповідні йому види договорів: ексцедентний, квотний, квотно-ексцедентний. Непропорційне перестраховання і відповідні йому види договорів: договір ексцедента збитків; договір ексцедента збитковості. Перестраховальні пули. Ціна перестраховання. Перестраховальна комісія. Тантьєма. Депо премій. Фінансове перестраховання. Організація перестраховання в Україні і в світі.	2	1
11.	Тема 11. Доходи, витрати і прибуток страховика. Склад доходів страховика. Доходи від страхової діяльності. Зароблені страхові премії, порядок їх визначення. Доходи від інвестування тимчасово вільних коштів. Витрати страховика: їх склад та економічний зміст. Собівартість страхової послуги. Виплата страхових сум і страхового відшкодування. Витрати на утримання страхової компанії. Прибуток страховика. Визначення прибутку від страхової діяльності. Прибуток від інвестиційної діяльності. Розподіл прибутку. Оподаткування страховиків.	4	1
12.	Тема 12. Фінансова надійність страхової компанії. Поняття фінансової надійності страховика та її значення. Чинники	4	1

	фінансової стійкості страховика. Формування збалансованого страхового портфеля. Відбір ризиків. Тарифна політика. Перестраховування як метод забезпечення фінансової надійності. Оцінка і контроль платоспроможності страхової компанії. Поняття платоспроможності та умови її забезпечення. Показники платоспроможності. Показники платоспроможності українських страховиків. Оцінка платоспроможності в країнах Європейського союзу. Системи фінансової безпеки страхового сектору. Ризик-менеджмент та запобігання фінансовим загрозам у страхуванні		
	Разом	32	8

3.2. Практичні заняття

№ з/п	Тема заняття	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	Тема 1. Сутність, принципи і роль страхування.	2	0,5
2	Тема 2. Класифікація страхування.	2	-
3	Тема 3. Страхові ризики та їх оцінювання.	2	-
4	Тема 4. Страховий ринок.	2	-
5	Тема 5. Страхова організація.	2	0,5
6	Тема 6. Державне регулювання страхової діяльності.	2	-
7	Тема 7. Особисте страхування.	4	0,5
8	Тема 8. Майнове страхування.	4	0,5
9	Тема 9. Страхування відповідальності.	2	0,5
10	Тема 10. Перестраховування і співстрахування.	2	0,5
11	Тема 11. Доходи, витрати і прибуток страховика.	4	0,5
12	Тема 12. Фінансова надійність страхової компанії.	4	0,5
	Разом	32	4

3.3. Самостійна робота

№ з/п	Найменування робіт	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	Опрацювання лекційного матеріалу	20	20
2	Підготовка до практичних занять	20	20
3	Опрацювання окремих розділів програми, які не виносяться на лекції	31	83
4	Підготовка та складання заліків, рефератів, тестування.	30	30
	Разом	101	153

4. Критерії оцінювання результатів навчання студентів

Форма підсумкового семестрового контролю – екзамен

Модуль 1			Модуль 2			Підсумковий контроль		Разом з дисципліни
Аудиторна та самостійна робота			Аудиторна та самостійна робота					
Теоретичний курс (тестування)	Практична робота		Теоретичний курс (тестування)	Практична робота				
20	15		20	20		25		
№ лекції	Вид робіт	Бал	№ лекції	Вид робіт	Бал	Теоретичний курс	10	100
Лекція 1	Пр. роб. №1	2	Лекція 7	Пр. роб. №7	3	Практичне завдання	15	
Лекція 2	Пр. роб. №2	2	Лекція 8	Пр. роб. №8	3			
Лекція 3	Пр. роб. №3	2	Лекція 9	Пр. роб. №9	3			

Лекція 4	Пр. роб. №4	3	Лекція 10	Пр. роб. №10	3		
Лекція 5	Пр. роб. №5	3	Лекція 11	Пр. роб. №11	4		
Лекція 6	Пр. роб. №6	3	Лекція 12	Пр. роб. №12	4		

5. Навчально-методичне забезпечення

1. Тимошик Н.С. Методичні вказівки для виконання практичних занять з дисципліни «Страховання» для здобувачів першого рівня вищої освіти усіх форм навчання за спеціальністю 072 «Фінанси банківська справа, страхування та фондовий ринок». Тернопіль : ТНТУ , 2023. 35 с.
2. Тимошик Н.С. Методичні вказівки для виконання самостійних робіт з дисципліни «Страховання» для здобувачів першого рівня вищої освіти усіх форм навчання за спеціальністю 072 «Фінанси банківська справа, страхування та фондовий ринок». Тернопіль : ТНТУ, 2023. 35 с.

6. Рекомендована література

Базова

1. Атаєва О. А., Ніколашин А. О., Тимошик Н. С. Стратегічне управління ризиками на підприємстві: аналіз та зменшення негативних впливів. *Ефективна економіка*. 2024. No 2. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.2.52>
2. Бліхар М., Ледвій О. Організаційно-правові засади страхування в Україні: монографія. Львів: Нац. ун-т "Львів. політехніка", 2024. 149 с.
3. Васильєва Т., Козьменко С., Козьменко О. Нові вектори розвитку страхового ринку України: монографія. Суми: «Університетська книга», 2022. 315 с. 16.
- Журавка О. С. Страхування: навч. посібник. Суми: Сумський державний університет, 2020. 350 с.
4. Горбач Л. М., Кадебська Е. Т. Страхування : підручник. Київ : Видавництво Кондор, 2025. 544 с.
5. Дмитришин М. В., Дмитришин Р. І., Русин Р. С. Страхування: навч. посіб. Івано-Франківськ: НАІР 2024. 271 с.
6. Журавка О. С., Бухтіарова А. Г., Пахненко О. М. Страхування : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2020. 319 с.
7. Клапків Ю. М. Ринок страхових послуг: концептуальні засади, технічні інновації та перспективи розвитку : монографія.. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 568 с.
8. Мельник Т. А., Сибірцев В. В. Страхування : навч. посіб. Кропивницький: ПП «Ексклюзив Систем», 2022. 307с.
9. Прасолова С. П., Карцева В.В. Інститути міжнародного страхового ринку: навчальний посібник+навчальний тренінг. Київ: , «SBA-Print», 2020. 568 с.
10. Приказюк Н. В., Ткаченко А. С. Накопичувальне страхування життя у забезпеченні соціально-економічного розвитку держави та зростання добробуту громадян: монографія. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Компринт, 2022. 304 с.
11. Про страхування: Закон України від 18 лист. 2021 р. № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1909-IX?msclkid=76cc49d6b5ac11ec81de9b33d00654e1#top>
7. Про страхування: Закон України від 7 бер. 1996 р. №85/96-ВР (зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>
12. Сосновська О.О. Страхування: навч. посіб. Київ : Київ. ун-т ім. Б.

13. Терещенко Т. Є., Заволока Л. О., Пономарьова О. Б. Страхування (у схемах, таблицях, коментарях): навч. посіб. Дніпро : Ун-т мит. справи та фінансів, 2020. 220 с.

14. Тимошик Н. Страховий ринок України в контексті демографічних змін. *Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах*. Матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. 3 листопада 2023. С. 130-131

15. Тимошик Н. С. Впровадження європейських стандартів у страховий менеджмент України. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*: Серія: "Економічні науки"., 2024. №6. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-6-10061>

Допоміжна

1. Клапків Ю., Свірський В. Проблеми функціонування ринку страхових послуг в умовах поширення Covid-19. *Економіка. Фінанси. Право*. 2021. № 2. С. 5-9.

2. Олійник О.В., Нагаєва Г.О. Страхування: навч. посіб. Харків: Стильна типографія, 2020. 256 с.

3. Організаційно-правове забезпечення страхової діяльності в Україні: навчально-методичний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) / Є. О. Харитонов, О. І. Сафончик, О. С. Адамова та ін. Одеса : Фенікс, 2020. 121 с. URL : <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/12593>

5. Таблиці народжуваності, смертності та середньої очікуваної тривалості життя 2020 : статистичний збірник. Київ : Державна служба статистики України, 2021. 68с.

7. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

2. Офіційний сайт Інтернет-журналу Forinsurer. URL: <http://forinsurer.com/>

3. Офіційний сайт Ліги страхових організацій України. URL: <http://uainsur.com/>

4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua/>

5. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>.

6. Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. URL: <http://www.fg.gov.ua/>

7. Офіційний сайт Федерації страхових посередників України. URL: <http://fspu.com.ua/>

8. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України URL: <http://www.kmu.gov.ua>

9. Офіційний сайт Міністерства економіки України URL: <http://www.me.gov.ua>

10. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України URL: <http://www.mfa.gov.ua>

11. Офіційний сайт Міністерства фінансів України URL: <http://www.minfin.gov.ua>

12. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку

України URL: www.nssmc.gov.ua

Офіційні сайти наукових і електронних бібліотек в Україні:

1. Інституційний репозитарій ТНТУ імені Івана Пулюя - <https://elartu.tntu.edu.ua/>
2. Науково-технічна бібліотека Тернопільського технічного університету імені Іна Пулюя - <https://library.tntu.edu.ua/>
3. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського – www.nbuv.gov.ua
4. Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого - <https://nlu.org.ua/>
5. Тернопільська обласна універсальна наукова бібліотека - <https://library.te.ua/>

